

ОЦІНКА ВПЛИВУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА НА ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

ASSESSMENT OF THE IMPACT OF THE BUSINESS ENVIRONMENT ON THE PROFITABILITY OF ENTERPRISES

УДК 338.45

<https://doi.org/10.32843/bses.68-8>

Терещенко Е.Ю.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства Київський національний торговельно-економічний університет

Школенко О.Б.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та бізнес-технологій Національний авіаційний університет

Андреева В.Г.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства Київський національний торговельно-економічний університет

Tereshchenko Eleonora

Kyiv National University of Trade and Economics

Shkolenko Oksana

National Aviation University

Andryeyeva Viktoriya

Kyiv National University of Trade and Economics

У статті на основі кореляційно-регресійного аналізу зроблено оцінку впливу зовнішніх та внутрішніх чинників бізнес-середовища на прибутковість сучасних підприємств. Визначено напрями удосконалення стратегії управління прибутковістю вітчизняних підприємств в умовах динамічності бізнес-середовища, реалізація яких дасть змогу їх керівникам сфокусуватися на пріоритетах перспективного розвитку. Врахування впливу мінливості бізнес-середовища дасть змогу підприємствам сформувати буфер адаптації в умовах трансформаційних викликів сучасності. Обґрунтовано доцільність проведення системної оцінки впливу чинників бізнес-середовища на діяльність підприємств, результати якої дадуть змогу здійснювати коригування пріоритетів перспективного розвитку підприємницьких структур. Проведений кореляційно-регресійний аналіз впливу бізнес-середовища дав змогу визначити прогресивні напрями стратегії управління прибутковістю підприємств.

Ключові слова: прибутковість підприємства, бізнес-середовище, чинники бізнес-середовища, кореляційно-регресійний аналіз, стратегія управління прибутковістю.

В статье на основе корреляционно-регрессионного анализа проведена

оценка влияния внешних и внутренних факторов бизнес-среды на прибыльность современных предприятий. Определены направления совершенствования стратегии управления доходностью отечественных предприятий в условиях динамичности бизнес-среды, реализация которых даст возможность их руководителям сфокусироваться на приоритетах перспективного развития. Учет влияния изменчивости бизнес-среды позволит предприятиям сформировать буфер адаптации в условиях трансформационных вызовов современности. Обоснована целесообразность проведения системной оценки влияния факторов бизнес-среды на деятельность предприятий, результаты которой позволят осуществлять корректировку приоритетов перспективного развития предпринимательских структур. Проведенный корреляционно-регрессионный анализ влияния бизнес-среды позволил определить прогрессивные направления стратегии управления доходностью предприятий.

Ключевые слова: доходность предприятия, бизнес-среда, факторы бизнес-среды, корреляционно-регрессионный анализ, стратегия управления доходностью.

Based on the correlation and regression analysis, the article assesses the influence of external and internal factors of the business environment on the profitability of modern enterprises. The directions of improving the strategy for managing the profitability of domestic enterprises in the conditions of the dynamism of the business environment are determined, the implementation of which will give their leaders the opportunity to focus on the priorities of long-term development. Taking into account the impact of the variability of the business environment will allow enterprises to form an adaptation buffer in the face of the transformational challenges of our time. The expediency of carrying out a systematic assessment of the factors of the business environment for the activities of enterprises has been substantiated, the results of which will make it possible to adjust the priorities for the future development of entrepreneurial structures. The carried out correlation and regression analysis of the influence of the business environment made it possible to determine the progressive directions of the strategy for managing the profitability of enterprises. With the help of a quantitative assessment, a significant relationship was determined between the cost of goods sold and net profit, as well as the dependence of net profit on macroeconomic indicators of the country's development, in particular: the real wage index and the growth rate of nominal GDP. In today's dynamic business environment, one of the most important factors in the competitiveness of any enterprise is the development and implementation of a profit management strategy. Therefore, the authors have proposed strategic actions to manage profitability at the conditionally taken enterprise "XXX", namely: creation of an information base: analysis of the volume and composition of the income received; indicators that determine their size and level; development of a forecast of possible options for the distribution of income by type of activity and their assessment; formation of the optimal variant of the distribution of enterprise income.

Key words: enterprise profitability, business environment, business environment factors, correlation-regression analysis, profitability management strategy.

Постановка проблеми. Сучасне динамічне бізнес-середовище ставить нові вимоги до вітчизняних підприємств стосовно підвищення ефективності виробництва під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища, розвитку в умовах конкуренції, а також посилення інтеграційних процесів. Узагальнюючим показником економічної ефективності виробництва є показники прибутковості, ці показники мають глобальне та пріоритетне значення для всіх стейкхолдерів, що взаємодіють із бізнес-структурою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та підвищення прибутковості підприємства в умовах мінливості бізнес-середовища досліджували такі вітчизняні та

зарубіжні вчені та економісти, як В.С. Підгірна, І.Ю. Єпіфанова, Л.М. Духновська, Ж.М. Жигалкевич, О.С. Левіщенко, Т.С. Клинько, О.В. Мелень.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності та доцільності врахування результатів системної оцінки впливу мінливості бізнес-середовища на прибутковість сучасних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Кожне сучасне підприємство є відкритою складною системою та функціонує в умовах безпосереднього впливу навколишнього середовища. Саме середовище впливає на зміну орієнтирів діяльності бізнес-структур, оскільки в сучасних умовах характеризується високим рівнем динамічності. Тому врахування впливу стану бізнес-середовища на

діяльність підприємств будь-якої галузі є одним із головних завдань стратегії управління прибутковістю сучасних підприємств. В умовах трансформаційних викликів сучасності кожне підприємство відчуває вплив чинників бізнес-середовища. Залежно від того, наскільки релевантна обрана стратегія розвитку підприємства, стійкі його ринкові позиції сьогодні, залежить ефективність та стабільність його діяльності в майбутньому. Отже, проведення системної оцінки впливу бізнес-середовища на прибутковість підприємства є об'єктивною необхідністю та запорукою набуття конкурентних переваг підприємствами [2].

У науковій економічній літературі трактування поняття «бізнес-середовище» розглядається багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими (таблиця 1).

Аналізуючи сутність поняття «бізнес-середовище», слід зазначити, що сьогодні в науковій літературі немає єдиного підходу до визначення сутності, повного змісту, структурування, чіткої ідентифікації змісту цього терміна.

Однак слід зазначити, що всі автори визначають, що бізнес-середовище синтезує внутрішні та зовнішні чинники, які можуть стимулювати розвиток бізнес-структур або, навпаки, чинити деструктивний вплив, створюючи загрози та бар'єри протягом усього життєвого циклу підприємства. У цьому зв'язку доцільним є визначення та ідентифікація основних властивостей бізнес-середовища (рис. 1).

Стейкхолдери-споживачі визначають певний попит на результати діяльності підприємства, при цьому формують фундамент подальшої реалізації продукції та послуг компанії. Задоволення потреб сучасного ринку є головним орієнтиром розвитку підприємницької діяльності. Саме до стейкхолдерів-споживачів належать як кінцеві, так і проміжні покупці, фізичні та юридичні особи. Їх склад визначається особливостями діяльності підприємства, її масштабами, специфікою ринків збуту та іншими чинниками.

Значне місце у формуванні бізнес-середовища підприємства відводиться стейкхолдерам-постачальникам ресурсів. Саме вони створюють виробничі можливості підприємства.

Що стосується маркетингу, то тут важливу роль відіграють конкуренти, що функціонують на ринку, зокрема компанії, що випускають аналогічну продукцію. Від їх економічної поведінки залежать особливості конкурентної боротьби в галузі.

За рахунок ринкової інфраструктури забезпечується певна частина бізнес-середовища необхідними ресурсами та можливостями.

Таким чином, бізнес-середовище є багатограним, складним, динамічним та стохастичним за своїм сутнісним змістом, природою і має вплив на рівень стійкого та збалансованого розвитку підприємства.

Бізнес-середовище підприємства формується у процесі його діяльності, змінюючись та розвиваючись. Зміни бізнес-середовища спостерігаються в тому разі, коли бізнес-структура змінює сферу та специфіку діяльності, вектор стратегії свого перспективного розвитку, переходить на інші ринки, починає виробництво нового виду продукції або послуг.

Для забезпечення розвитку бізнес-середовища підприємства необхідно чітко визначити та ідентифікувати його структурні елементи, в якій галузі (сфері діяльності) функціонує бізнес-структура, безпосередньо з якими елементами зовнішнього середовища вона взаємодіє, наскільки діяльність підприємства схильна до впливу внутрішніх чинників [8].

На практиці інколи бізнес-середовище підприємства розвивається самостійно під впливом зовнішніх чинників. Зовнішні чинники поділяються на чинники макро- і мікрооточення підприємства. При цьому до чинників макрооточення належать політичні, соціальні, економічні, соціально-демографічні, технологічні та інші, а до чинників мікрооточення відноситься безпосереднє зовнішнє ото-

Таблиця 1

Узагальнене визначення поняття «бізнес-середовище»

Автор	Зміст терміна «бізнес-середовище»
М.І. Мельник [2, с. 237]	Складна, багатомірна, поліфункціональна система; частина суспільного середовища; сукупність окремих суб'єктів економіки (з їх взаємозв'язками і взаємовідносинами) і факторів навколишнього (зовнішнього) середовища, які впливають на них
О. Байярд [11, с. 35]	Сукупність всіх зовнішніх чинників для фірм і галузей, які впливають на їх організацію і діяльність
Артур М. Веймер [11, с. 35]	Бізнес-середовище охоплює «клімат» або сукупність умов, економічних, соціальних, політичних або інституціональних, в яких проводяться ділові операції.
Д.В. Нікітенко [2, с. 237]	Складна, багатомірна, поліфункціональна система, яка як залежить від багатьох чинників, так і є чинником впливу на базові та допоміжні сфери функціонування національної економіки
А.Ф. Острякова [11, с.35]	Визначення меж і характеру сфер взаємодії; набір політичних, економічних, соціальних і технологічних сил; все, що так чи інакше впливає на процеси розвитку бізнесу; впорядкованість певних факторів

Джерело: узагальнено авторами на основі [2; 11]

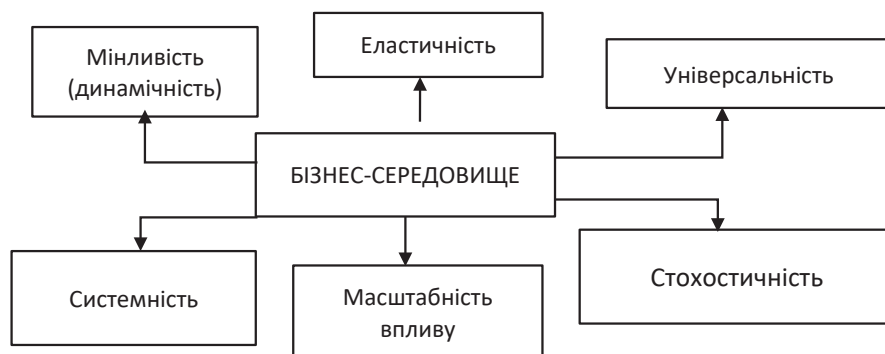

Рис. 1. Властивості бізнес-середовища

Джерело: запропоновано авторами

чення бізнес-структури. Слід також зазначити, що в окремих випадках бізнес-середовище підприємства частково може бути певним чином спровоковано за рахунок зміни внутрішнього середовища самої організації [6].

Таким чином, підприємство є складною динамічною системою, оскільки воно функціонує в умовах мінливого бізнес-середовища.

В умовах трансформаційних викликів сучасності економічна ситуація у світі змінюється практично щодня. Підприємства повинні постійно здійснювати коригування напрямів стратегії максимізації прибутку, постійно вирішувати тактичні і стратегічні завдання. При цьому кожна галузь характеризується певними особливостями збільшення прибутку, тобто для кожної бізнес-структури необхідно розробляти індивідуальну стратегію розвитку.

Однак будь-яка бізнес-структура має певні ресурсні обмеження фінансового та технологічного характеру, тому раціональне використання наявних ресурсів абсолютно необхідно для максимізації корисного результату від учинених дій [4].

Отже, під час розроблення всіх можливих стратегій головні їх напрями можна зосередити на двох основних складниках, отаких як [1]:

- 1) збільшення обсягу бізнесу, яке характеризується зростанням розміру виручки за умов досягнення певного рівня рентабельності;
- 2) збільшення рентабельності за умов досягнення певного рівня виручки.

По-перше, з метою максимізації прибутку підприємству потрібно спочатку проаналізувати конкурентний ринок, споживачів, постачальників тощо. Системна оцінка та аналіз – це фундамент, на якому базується будь-які дії для зростання прибутку бізнес-структур.

Чинники, які впливають на зростання прибутку, поділяються на внутрішні і зовнішні.

Зовнішні чинники характеризуються певною неконтрольованістю, до них належать [3]: надзвичайні події (природні катаклізми); політична ситуація в країні; зміни у вітчизняному та міжнародному

законодавстві; конкуренти на ринку; рівень соціального забезпечення в державі; рівень інфляції; зміни в реальному, банківському і фінансовому секторі; постачальники і партнери; споживачі.

Внутрішні чинники мають контрольований характер з боку менеджменту підприємства. До них відносяться: особливості фінансової політики підприємства; система мотивації, підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу; впровадження інноваційних технологій на підприємстві [3].

Стратегія прибутку являє собою по суті стратегічний напрям, що об'єднує групу стратегій. Насамперед це стратегія зниження собівартості. За заданих ринком цін вона приводить до зростання прибутку або принаймні уповільнення її падіння. У цих умовах зусилля компанії повинні сконцентруватися на тих видах і сферах діяльності, в яких вона має найбільший досвід роботи або явні успіхи. Ці стратегії можуть здійснюватися в тому разі, якщо в компанії створена система з ефективного контролю витрат [9].

Стратегія повинна передбачати шляхи зниження собівартості продукції і принципи регулювання процесу формування витрат як за рахунок факторів виробництва, так і за рахунок просування товарів на ринок до потенційного споживача.

Оцінка впливу чинників бізнес-середовища на прибутковість підприємства у такому динамічному середовищі є обов'язковою умовою його існування. Існує достатня кількість методів визначення такого зв'язку та сили впливу. Одним із них є кореляційно-регресійний аналіз. Можемо сказати, що це класичний метод стохастичного моделювання господарської діяльності підприємства. Кореляційно-регресійний аналіз має на меті складання економіко-математичної моделі, що має вигляд рівняння регресії. Це рівняння описує певну залежність результативної ознаки від однієї або декількох ознак-факторів, а також проводить оцінку міри щільності їх зв'язку [7].

Завдання кореляційно-регресійної моделі полягають у такому:

– кореляційний аналіз (визначення щільності зв'язку) – встановлення, якою мірою кореляційний зв'язок наближається до функціонального зв'язку, за допомогою спеціальних показників;

– регресійний аналіз (визначення теоретичної форми зв'язку) – пошук певної форми функціонального зв'язку, яка буде найбільше відповідати сутності кореляційної залежності.

Слід зауважити, що розрахунки на основі регресійних моделей надають можливість підвищити точність аналізу [7].

Проведемо кореляційно-регресійний аналіз чинників зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища, що впливають на прибутковість умовно взятого підприємства «ХХХ».

На першому етапі кореляційно-регресійного аналізу необхідно відібрати дані та вибрати такі фактори внутрішнього середовища для побудови моделі:

- собівартість реалізованої продукції, тис. грн.;
- чистий прибуток, тис. грн.;
- адміністративні витрати, тис. грн.;
- витрати на збут, тис. грн.;
- інші операційні витрати, тис. грн.

Узагальнені показники для здійснення кореляційно-регресійного аналізу впливу чинників вну-

трішнього бізнес-середовища на прибуток умовно взятого підприємства «ХХХ» наведено у табл. 2.

Рівняння лінійної багатофакторної регресії, яке комплексно описує взаємодію всіх факторних ознак, матиме вигляд:

$$Y = a_0 + b_1 * x_1 + b_2 * x_2 + b_3 * x_3 + b_4 * x_4, \quad (1)$$

де Y – чистий прибуток, тис. грн.; x_1 – собівартість реалізованої продукції, тис. грн.; x_2 – адміністративні витрати, тис. грн.; x_3 – витрати на збут, тис. грн.; x_4 – інші операційні витрати, тис. грн.

Дуже важливим кроком у кореляційно-регресійному аналізі є перевірка моделі, яку ми отримуємо, – мультиколінеарність.

Зведемо вхідні дані умовно взятого підприємства «ХХХ» до кореляційної матриці. За допомогою цієї матриці вимірюється сила взаємозв'язку між певними факторними величинами та результативним показником. Для цього було використано надбудову в MS Excel «Аналіз даних/Кореляція». Результати були занесені до таблиці 3.

Для аналізу отриманих даних використаємо шкалу Чеддока, яка спрямована на оцінку тісноти зв'язку (табл. 4).

Таким чином, за результатами кореляційно-регресійного аналізу чинників внутрішнього бізнес-середовища визначається значний зв'язок

Таблиця 2

Показники внутрішнього бізнес-середовища умовно взятого підприємства «ХХХ», тис. грн.

Рік	Чистий прибуток	Показник			
		Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
2017	122260	421978	40181	60588	99484
2018	48975	377998	54203	140724	154900
2019	27808	295047	73614	67379	143257
2020	17710	243090	70086	87667	94624

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 3

Результати кореляційного аналізу, тис. грн.

Показник	Чистий прибуток	Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
Чистий прибуток	1				
Собівартість реалізованої продукції	0,88571442	1			
Адміністративні витрати	-0,9372509	-0,92519707	1		
Витрати на збут	-0,3082611	0,084313446	-0,026440165	1	
Інші операційні витрати	-0,2933742	0,15281038	0,192225844	0,5780144	1

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 4

Оцінка тісноти зв'язку

Показник	Собівартість реалізованої продукції	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
Чистий прибуток	значний (>0,5)	майже відсутній (<0,1)	майже відсутній (<0,1)	майже відсутній (<0,1)

Джерело: побудовано авторами на основі [5]

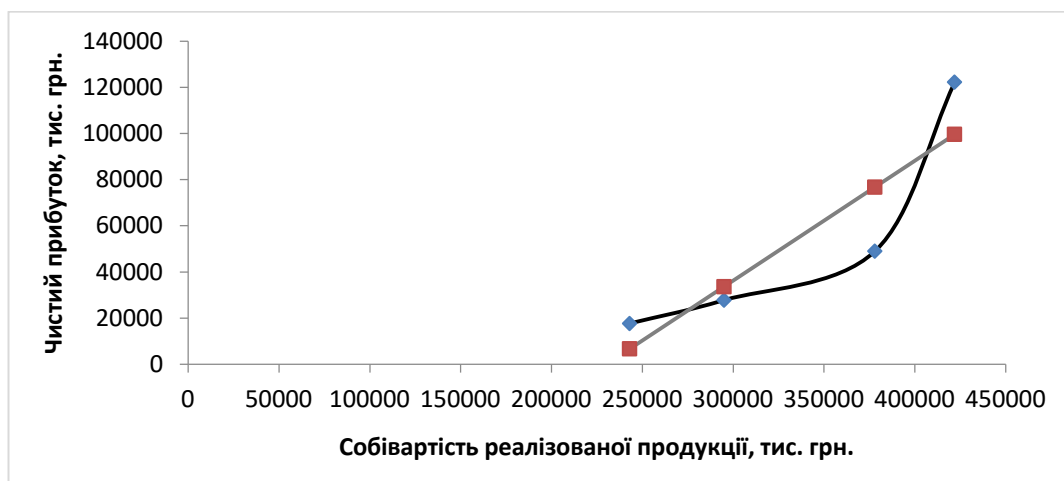

Рис. 2. Взаємозв'язок чистого прибутку та собівартості реалізованої продукції (послуг)

Джерело: побудовано авторами

між собівартістю реалізованої продукції та чистим прибутком. Це характеризує мультиколінеарність зв'язків та візуалізується за допомогою побудови лінії регресії (рис. 2).

Виходячи з рис. 2, рівняння лінійної регресії має такий вигляд:

$$Y = 0,519x - 119521$$

Наведене рівняння характеризує значущість впливу собівартості реалізованої продукції (послуг), а саме при її зменшенні на 1 од. обсяг чистого прибутку збільшиться на 0,519 од.

Таким чином, кореляційно-регресійний аналіз умовно взятого підприємства «ХХХ» дає можли-

вість достовірно оцінити вплив на рівень чистого прибутку при відомих значеннях чинника. Коефіцієнт детермінації, який становить 78,4%, показує, що модель є адекватною. Це означає, що за умови збільшення собівартості продукції прибуток підприємства буде зменшуватися. Отже, витрати підприємства «ХХХ» потребують оптимізації.

Далі проведемо кореляційно-регресійний аналіз чинників зовнішнього бізнес-середовища умовно взятого підприємства «ХХХ». Для його проведення було вибрано такі чинники: рівень інфляції, %; рівень реальної заробітної платні, %; темпи зростання номінального ВВП, %; рівень безробіття, % (табл. 5).

Таблиця 5

Показники зовнішнього бізнес-середовища умовно взятого підприємства «ХХХ»

Рік	Чистий прибуток, тис. грн.	Показник			
		Індекс інфляції, %	Індекс реальної заробітної платні, %	Темпи зростання номінального ВВП, %	Рівень безробіття, %
2017	122260	113,7	119,6	25,2	9,9
2018	48975	109,8	110,1	19,3	9,1
2019	27808	104,1	108,4	11,7	8,6
2020	17710	105	106,4	5,5	9,9

Джерело: побудовано авторами

Таблиця 6

Результати кореляційно-регресійного аналізу чинників бізнес-середовища

Показник	Чистий прибуток, тис. грн.	Індекс інфляції, %	Індекс реальної заробітної платні, %	Темпи зростання номінального ВВП, %	Рівень безробіття, %
Чистий прибуток, тис. грн.	1				
Індекс інфляції, %	0,934073	1			
Індекс реальної заробітної платні, %	0,997647	0,909310775	1		
Темпи зростання номінального ВВП, %	0,905378	0,926254012	0,898549899	1	
Рівень безробіття, %	0,424543	0,460261003	0,388680555	0,105332098	1

Джерело: розраховано авторами

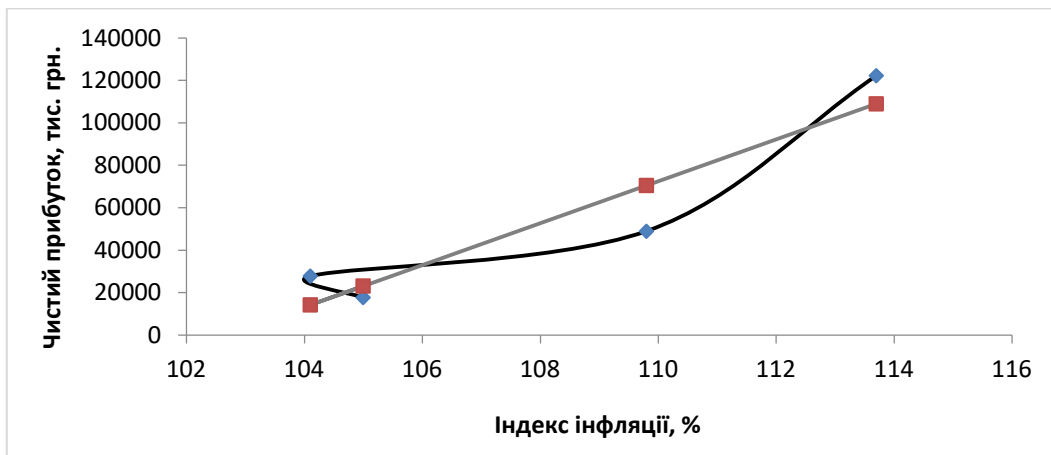

Рис. 3. Взаємозв'язок між чистим прибутком та рівнем інфляції

Джерело: побудовано авторами

Наступним кроком зведемо вхідні дані умовно взятого підприємства «ХХХ» до кореляційної матриці, яка допоможе виміряти силу взаємозв'язку між вибраними вище чинниками та чистим прибутком (табл. 6).

Відповідно до шкали Чеддока (табл. 4) спостерігається значний зв'язок між рівнем інфляції, рівнем реальної заробітної платні та темпами зростання номінального ВВП. Слід констатувати, що між вищезазначеними чинниками спостерігається явище мультиколінеарності (рис. 3).

Відповідно до рис. 3 побудовано рівняння лінійної регресії:

$$Y = 9873x - 1013655,8$$

Це рівняння демонструє, що за зростання інфляції на 1% обсяг чистого прибутку зменшиться на 9873 од. При цьому коефіцієнт детермінації становить 87,2%.

Далі побудуємо рівняння регресії залежності чистого прибутку від рівня реальної заробітної платні (рис. 4) та від темпу зростання номінального ВВП (рис. 5).

Рівняння регресії має вигляд:

$$Y = 8053,4x - 840742,9$$

З цього рівняння можемо дійти висновку, що при зниженні індексу реальної заробітної плати на 1% чистий прибуток зростає на 8053,4 од. Коефіцієнт детермінації дорівнює 99,5%, тому модель є адекватною.

Відповідно до рис. 5 рівняння регресії має такий вигляд:

$$Y = 4958,6x - 22298,5$$

За зменшення темпу зростання номінального ВВП на 1% величина чистого прибутку зростає на 4958,6 од. Коефіцієнт детермінації становить 82%.

Проведений кореляційно-регресійний аналіз чинників зовнішнього бізнес-середовища довів об'єктивну необхідність їх вираховування під час формування напрямів стратегії управління прибутковістю.

Висновки. У статті на основі врахування основних трансформаційних викликів сучасності визначені властивості, що притаманні бізнес-середовищу. Обґрунтовано доцільність проведення системної оцінки впливу чинників бізнес-середовища на діяльність підприємств, результати

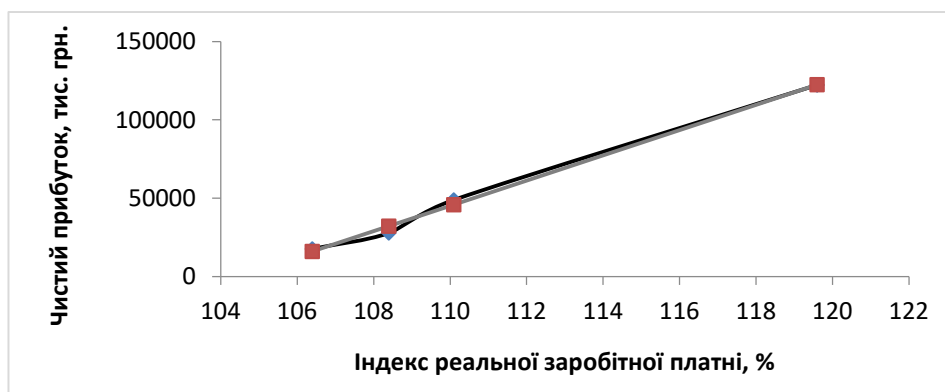

Рис. 4. Залежність чистого прибутку від індексу реальної заробітної плати

Джерело: побудовано авторами

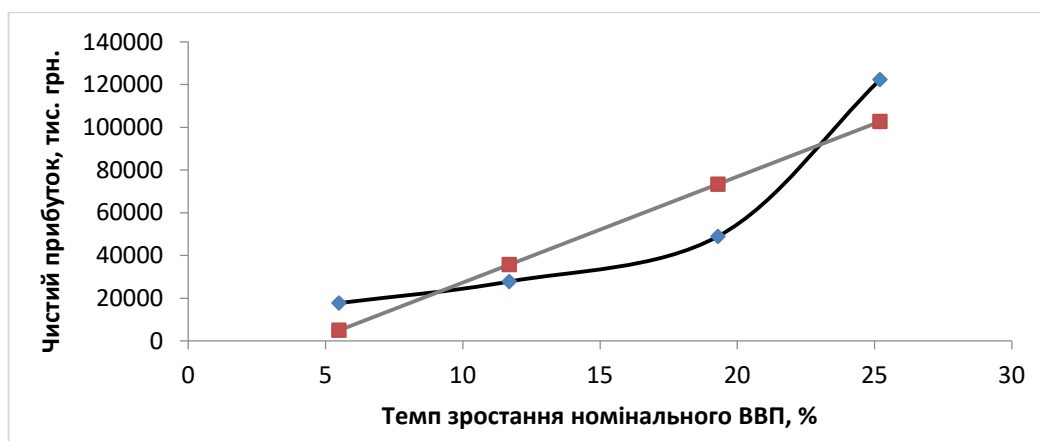

Рис. 5. Взаємозв'язок чистого прибутку та темпу зростання номінального ВВП

Джерело: побудовано авторами

якої дадуть здійснювати коригування пріоритетів перспективного розвитку підприємницьких структур. Проведений кореляційно-регресійний аналіз впливу бізнес-середовища дав змогу визначити прогресивні напрями стратегії управління прибутковістю підприємств, при цьому за допомогою кількісної оцінки було визначено значний зв'язок між собівартістю реалізованої продукції та чистим прибутком, а також виявлено залежність чистого прибутку від макроекономічних індикаторів розвитку країни, зокрема: індексу реальної заробітної плати та темпу зростання номінального ВВП.

У сучасних умовах динамічності бізнес-середовища одним із найважливіших факторів конкурентоспроможності будь-якого підприємства є розроблення та реалізація стратегії управління його прибутком. Тому авторами запропоновано стратегічні дії з управління прибутковістю на умовно взятому підприємстві «XXX», а саме:

- створення інформаційної бази;
- проведення аналізу обсягу та складу отриманих прибутків; показників, які визначають їх розмір та рівень;
- розроблення прогнозу можливих варіантів розподілу доходів за видами діяльності та їх оцінка;
- формування оптимального варіанту розподілу доходів підприємства.

Запропоновані напрями удосконалення стратегії управління прибутковістю підприємства в умовах динамічності бізнес-середовища мають універсальний характер, їх реалізація дасть змогу забезпечити стійке функціонування вітчизняних бізнес-структур у майбутньому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондаренко Н.С., Тюленева Ю.В. Удосконалення управління прибутком на підприємстві. *Збірник наукових праць молодих ечених факультету*

менеджменту та маркетингу КПІ ім. І. Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління» 2017. Вип. 11. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22587/1/2017-11_4-02.pdf (дата звернення: 22.08.2021).

2. Візняк Ю.Я. Діагностика бізнес-середовища підприємства і роль неурядових організацій щодо запобігання та протидії корупції у сфері оподаткування. *Економіка підприємництва*. 2016. № 1. С. 235–240.

3. Джеджула В.В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 81–86.

4. Єліфанова І.Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. *Вісник ОНУ ім. І. Мечникова*. 2017. Т. 22. Вип. 2. С. 99–103.

5. Побережна З.М. Діагностика макроекономічних чинників впливу на авіаційну галузь за методикою PEST-аналізу. *Інтелект XXI ст.*, 2020. № 3. С. 80–86.

6. Побережна З.М. Управління адаптивністю бізнес-моделі авіапідприємства до умов зовнішнього середовища. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 130–134.

7. Решетняк Т.І., Бабіч Ю.Е. Методи аналізу зовнішнього середовища підприємства: ключові акценти та обмеження. *Функціональна економіка*. 2016. № 17. С. 74–82.

8. Страшний С. Бізнес-середовище як об'єкт державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. Вип. 2. С. 61–64.

9. Чеп С.М. Теоретичні аспекти управління прибутковістю та рентабельністю підприємства. *Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства* : тези доповідей XII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік. м. Полтава, 26–27 березня 2019 р. : у 2 ч. Полтава : ПУЕТ, 2019. С. 175–177.

10. Шаріпов Ш.А. Аналіз формування і розподілу прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник*, 2016. № 11-2 (16). С. 174–177.

11. Швець Г.С. Сучасне бізнес-середовище малого та середнього підприємництва в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2017. Вип. 34. С. 31–39.

REFERENCES:

1. Bondarenko N.S., Tiuleneva Yu.V. (2017) Udoshkalennia upravlinnia prybutkom na pidpriemstvi [Profit improvement of management at the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh echenykh fakultetu menedzhmentu ta marketynhu KPI im. I. Sikorskoho «Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia»*, vol. 11. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22587/1/2017-11_4-02.pdf (accessed 22 August 2021).
2. Vizniak Yu.Ya. (2016) Diahnostyka biznes-seredovyshcha pidpriemstva i rol neuriadovykh orhanizatsii shchodo zapobihannia ta protydii koruptsii u sferi opodatkuvannia [Diagnosis of the business environment of the enterprise and the role of non-governmental organizations in preventing and combating corruption in the field of taxation]. *Ekonomika pidpriemnytstva*, no. 1, pp. 235–240.
3. Dzhedzhula V.V. (2019) Faktory vplyvu na formuvannia prybutku pidpriemstv. *Modern Economics*, no. 14, pp. 81–86.
4. Yepifanova I.Yu. (2017) Formuvannia stratehii rozvytku pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Formation of enterprise development strategy in modern conditions]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova*, vol. 2, no. 22, pp. 99–103.
5. Poberezhna Z.M. (2020) Diahnostyka makroekonomichnykh chynnykiv vplyvu na aviatsiinu haluz za metodykoiu PEST-analizu [Diagnosis of macroeconomic factors influencing the aviation industry by the method of PEST-analysis]. *Intelekt XXI stolittia*, no. 3, pp. 80–86.
6. Poberezhna Z.M. (2020) Upravlinnia adaptyvni-tiu biznes-modeli aviapidpriemstva do umov zovnishnoho seredovyshcha [Managing the adaptability of the airline's business model to environmental conditions]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 12, pp. 130–134.
7. Reshetniak T.I., Babich Yu.E. (2016) Metody analizu zovnishnoho seredovyshcha pidpriemstva: kluchovi aktsenty ta obmezhenia [Methods of analysis of the external environment of the enterprise: key points and limitations]. *Funktsionalna ekonomika*, vol. 17, pp. 74–82.
8. Strashnyi S. (2010) Biznes-seredovyshche yak ob'iekt derzhavnogo rehuliuвання [Business environment as an object of state regulation]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*, vol. 2, pp. 61–64.
9. Chepa S.M. (2019) Teoretychni aspekty upravlinnia prybutkovistiu ta rentabelnistiu pidpriemstva. [Theoretical aspects of enterprise profitability and profitability management]. Proceedings of the *Aktualni pytannia rozvytku ekonomiky, kharchovykh tekhnolohii ta tovaroznavstva: tezy dopovidei XII Mizhnarodnoi naukovoї studentskoi konferentsii za pidsumkamy naukovykh doslidnykh robot studentiv za 2018*. (Ukraine, Poltava, 26–27 March 2019). Poltava: PUET, pp. 175–177.
10. Sharipov Sh.A. (2016) Analiz formuvannia i rozpodilu prybutku pidpriemstva [Analysis of the formation and distribution of enterprise profits]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*, no. 11-2 (16), pp. 174–177.
11. Shvets H.S. (2017) Suchasne biznes-seredovyshche maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [Modern business environment of small and medium business in Ukraine]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu*, vol. 34, pp. 31–39.